

Het trappenhuis van de woongemeenschap van dove en slechthorende 50-plussers is open, zodat de bewoners elkaar door het hele gebouw kunnen zien.

Luisteren met je ogen

Aan één stuk door maken ze gebaren. Als er geen horenden bij zijn wordt er geen woord gesproken. Met uitzondering van gebruikelijke huis- tuin- en keukengeluiden is het muisstil in het IJburgse blok 6, Daguerrestraat. Sinds november 2006 huizen hier De IJers, een groep van dove en slechthorende 50-plussers.

TEKST: LIENEKE KOORNSTRA FOTO'S: KEES HOOGEVEEN

Behalve kannen met thee en koffie staat er een appeltaart op tafel. Jos van den Berg, die hem gebakken heeft, verdeelt hem in punten. 'Je moet degene tegen wie je praat goed aankijken,' zegt de aanwezige doventolk. 'En als ik vertaal, kijk je niet naar mij maar naar degene die jou iets vertelt. Als iets van wat jij zegt niet helemaal duidelijk is, moet je het in dezelfde woorden herhalen. Dus geen uitgebreide toelichting. Vooral goed articuleren.' Niet alleen de tolk maakt gebruik van haar stem, de aanwezige IJers doen het nu ook. Omdat ik er ben, een horende. Van de mensen die doof zijn geboren, versta ik geen woord. 'Zij hebben het spreken geleerd door spraakbewegingen te imiteren', vertelt Van den Berg die op oudere leeftijd slechthorend werd. 'De vingers moeten daarvoor tegen de keel en ook op de tong worden gelegd, zodat de trillingen van het strottenhoofd en de bewegingen van de tong in combinatie met bepaalde klanken kunnen worden gevoeld.' Als ik het uitprobeer, versta ik ook mezelf niet meer.

Gebaren

Grote bezwaren bestaan er tegen de woorden

doofstom en gehoorgestoord. 'Wij zijn wel doof maar niet stom,' zegt Riet Uittenbogert. 'Er valt wel degelijk met ons te communiceren. Sowieso via moderne media als mail en SMS, maar ook face to face met behulp van gebaren, mimiek en theater. Dat noemen wij totale communicatie.' Uittenbogert is betrokken bij een project gebarentaal met baby's. 'Deze kleintjes kunnen nog niet spreken maar vaak al wel gebaren maken en begrijpen', legt ze uit. 'Vroeger werden wij op het internaat gedwongen ze niet te maken, op straffe van een tik op je handen. Maar hoe eerder mensen leren gebaren te gebruiken bij de spraak, hoe makkelijker de communicatie vlot tussen horenden en doven.'

Wie denkt dat de gebarentaal wereldwijd hetzelfde is, vergist zich. Er bestaan zelfs regionale varianten, vergelijkbaar met gesproken dialecten. Veel gebaren zijn arbitrair, abstract, zijn afspraak vastgesteld, maar andere gebaren zijn iconisch, nabootsingen van gebruikelijke handelingen. Het is een kwestie van zie je wat ik zeg? Zo nodig wordt een woord met gebaren gespeld. Alle aanwezigen zijn het over één ding eens: als het maar effectief is. Ze luisteren met hun ogen.

'Hoe eerder mensen leren gebaren te gebruiken bij de spraak, hoe makkelijker de communicatie vlot tussen horenden en doven'

Leven als woongroep

Een dergelijke communicatie is niet vanzelfsprekend. Daarom raken mensen met een gehoorbeperking makkelijk in een isolement. Uittenbogert: 'Niet iedereen die hier nu woont, was meteen enthousiast voor het idee om een woongemeenschap voor slechthorenden en doven te vormen. Maar al met al hebben wij toch veel steun aan elkaar.' Aan haar mimiek is duidelijk te zien hoe enthousiast ze is. 'Bij lekker weer barbecueën we op het dakterras. En in deze zaal, onze ontmoetingsruimte De IJsoos, organiseren we activiteiten als kaarten, rummikub en borrels. Eraan meedoen staat vrij. Een tweede woonproject is in oprichting in Amster-

Jos van den Berg demonstreert de gebarentaal, Riet Uittenbogert luistert met haar ogen.

dam-Oost.'

Omdat De IJers alle informatie van zien moeten hebben, zijn er diverse visuele hulpmiddelen in blok 6 aanwezig. Het trappenhuis is open zodat de bewoners elkaar door het hele gebouw kunnen zien.

Elke woning is uitgerust met een flitsbel die bij aanbellen een flitssignaal afgeeft. De matrassen zijn voorzien van een trilplaat. Verder beschikt iedere woning over een videfoon zodat duidelijk is wie voor de deur staat. Het rookalarm is aangesloten op flitslampen. Idem de telefoon. Aan de hand van het aantal flitsen is duidelijk wat er gaande is.

Al twee keer zijn De IJers met brand geconfronteerd, beide keren ontstaan in de onderliggende parkeergarage. 'De brandweermensen konden ons niets uitleggen. Mensen moesten hup mee, in hun nachtjapon. Als vee werden we voortge-

dreven', aldus Jos van den Berg. 'Pas toen we met z'n allen in sporthal Zeeburg zaten, kwam er een doventolk.'

Inmiddels volgen steeds meer mensen uit de zorg en het onderwijs cursussen Nederlandse gebarentaal. Ook in De IJsoos worden deze cursussen verzorgd.

'Ik hoor nu zelfs de sloffen van mijn man en ook het verschil met zijn schoenen'

Contact

Voor slechthorenden zijn er steeds geavanceerdere hoorapparaten, voor doven is er tegenwoordig het zogeheten cochleair implantaat.

Eline Jansen is een van de bewoners die sinds kort is voorzien van zo'n implantaat. 'Ik heb niet alleen moeten wennen aan al die geluiden,' zegt ze. 'Ik moest ze ook leren herkennen. Als ik nu voor toiletbezoek moet wachten, hoor ik het als ik aan de beurt ben, dat is fijn. Maar de geluiden die mensen met papier maken zijn echt vreselijk. Het mooiste geluid vind ik dat van de zee. En natuurlijk is het geweldig om nu naar muziek te kunnen luisteren.' Riet Uittenbogert herkent het. 'Ik hoor nu zelfs de sloffen van mijn man en ook het verschil met zijn schoenen. Er is ineens een hele wereld te beluisteren.' Na een moment van zwijgen zonder gebaren te maken, zegt ze: 'Wij willen heel graag contact met horenden. Jammer dat de markt op IJburg weg is, daar kwam je elkaar tegen.' ◀

www.deijers.nl